

KAPellen en kruisen

Jaarthema: 75 jaar bevrijding

Nummer 83 - Juni 2019

---

stichting
kruisen en

KAPellen in LIMBURG

Van de voorzitter

Mooi bericht

Dit voorjaar beleefden we de drukste contactdag uit de bijna 70-jarige geschiedenis van onze stichting. Meer dan honderd belangstellenden waren naar openluchtmuseum Eynderhoof in Nederweert-Eind gekomen. De zaal waar ons programma begon was tot de laatste plek gevuld. Het doet goed om te zien dat zoveel mensen in Limburg zich het lot van klein religieus erfgoed aantrekken en zich daarvoor inzetten. Het was ook mooi dat dit van de kant van de provincie Limburg werd gewaardeerd door de aanwezigheid van gedeputeerde Hubert Mackus. Hij sprak zijn grote dank uit voor de inzet van alle vrijwilligers voor het behoud en beheer van kruisen en kapellen. En de gedeputeerde had ook nog een mooie mededeling. De pot met extra geld voor restauratie en onderhoud van kleine monumenten is nog niet leeg. Sterker nog: er zit best nog veel geld in. Hij deed een oproep aan allen om projecten in te dienen. Die oproep herhalen we hier natuurlijk nog eens graag. Het gaat om de subsidieregeling 'Klein Limburgs Erfgoed'. De coördinatie daarvan ligt bij het IKL. U vindt er meer informatie over op hun website (<http://www.ikl-limburg.nl/klein-limburgs-erfgoed-subsidieregeling/>). U kunt ze ook rechtstreeks bellen: 046-3030530 (vraag naar Henk van Kuijk of Leon Le Mire) en zij zullen u dan graag verder helpen.

Een ander project dat wij dit jaar gestart zijn, begint ook goed op gang te komen. Namelijk: aandacht voor kruisen en kapellen die opgericht zijn in relatie tot de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding. Zoals bekend gaan we vanaf september vieren dat Limburg 75 jaar geleden als eerste stukje Nederland werd bevrijd. In onze magazines van dit en volgend jaar besteden we daar telkens aandacht aan. Ook in deze uitgave leest u weer mooie voorbeelden van kapellen en kruisen die tot stand zijn gekomen uit dankbaarheid, omdat de oorlog voorbij was of al eerder om beschermd te worden tegen het oorlogsgeweld.

Verder natuurlijk weer veel aandacht voor gerestaureerde, nieuwe of herplaatste religieuze monumentjes. Kortom: ook dit magazine is weer volop de moeite waard om te lezen. Veel plezier daarmee.

Matheu Bemelmans,
voorzitter

Colofon

Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg
Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond
Telefoon (0475) 386 747

E-mail: skkl@bisdom-roermond.nl
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

ABN-AMRO

IBAN: NL58 ABNA 0576 2201 59
BIC: ABNANL2A

Doel

De stichting, verbonden met het Bisdom Roermond, is als overkoepelende organisatie sinds 1954 actief betrokken bij de zorg voor kruisen en kapellen in Limburg. Doelstelling is het adviseren en stimuleren van lokale groeperingen en particulieren. De stichting adviseert op het gebied van restauratie en onderhoud, alsmede bij het oprichten van kruisen en kapellen.

Kapellen en Kruisen is een uitgave van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie: Sander van Daal,
Wim Clout en Christien Dings
Donateurs minimaal € 25,- per jaar
Abonnementen € 17,- per jaar
ISSN 1875-1644

In dit nummer

<i>Van de voorzitter</i>	2	<i>Plaatsing kruis in Spaubeek</i>	15
<i>75 jaar bevrijding in Mechelen</i>	3	<i>Tips Monumentenwacht Limburg: metselwerk, voegwerk, buitenpleisterwerk</i>	16
<i>Een vredekapel in Stramproy</i>	6	<i>Opening Mariakapel Oostermaas</i>	18
<i>Herter Kruis prachtig gerestaureerd</i>	9	<i>De Lieve Vrouwkes van Limburg (18)</i>	19
<i>Monument voor Jeu Saive</i>	10	<i>Geslaagde contactdag in Nederweert-Eind</i>	22
<i>Veldkruis teruggeplaatst in Venray-Heide</i>	12	<i>Archivaria</i>	23
<i>Leveroyse eeuweling staat er weer fraai bij</i>	12	<i>Jan Hinssen uit Asselt, koninklijk onderscheiden, Aandachtsgebieden bestuursleden</i>	24
<i>Verplaatsing van de Mariakapel aan de Bouwbergstraat in Brunssum</i>	13		
<i>Inzegening Kruis van Nierhoven, Nuth</i>	14		

Foto omslag: Kruis Crapoel. Foto: Sander van Daal

HUIS VOOR DE KUNSTEN LIMBURG

provincie limburg

BISDOM

ROERMOND

75 jaar bevrijding in Mechelen

In april 2009 brengt Heemkundevereniging Mechelen een kroniek uit die geheel gewijd is aan de Tweede Wereldoorlog. Hierin ook opgenomen het volgende.

Hilleshagen

Op 11 augustus 1946, tijdens de voorbereidingen voor de tweede bevrijdingsoptocht die op Koninginnedag 1946 (31 augustus) zal plaatsvinden, wordt een landbouwer van het gehucht Hilleshagen herinnerd aan zijn belofte gedaan in de Tweede Wereldoorlog. Hij zal een kapel bouwen als Hilleshagen gespaard blijft van zwaar oorlogsleed. Gedurende deze oorlog krijgt Hilleshagen alleen te maken met materiële schade en met enkele overleden stuks vee. Belofte maakt schuld denkt deze landbouwer en hij laat een ontwerp voor de kapel maken.

In eerste instantie gelooft niemand dat het kapelletje er ooit zal komen. Toch wordt er een bouwbestuur opgericht (uiteraard door de gemeenschap gekozen) en er wordt vergaderd. Vrijwel uit ieder gezin is er een persoon aanwezig tijdens deze vergaderingen. Besloten wordt dat het kapelletje in het weiland van de landbouwer zal komen te staan.

Voordat gebouwd kan worden moet er nog heel wat gebeuren. Het eerste ontwerp wordt afgekeurd, zowel plan, plaats en materialen. Het tweede plan van een andere architect wordt goedgekeurd en op 30 mei 1947 wordt begonnen met de bouw van de kapel.

De kosten van de bouw worden geschat op 5000 tot 6000 gulden. Er wordt een huis-aan-huis collecte gehouden, waarbij prachtige bedragen worden opgebracht door zo'n 40 gezinnen (Hilleshagen en Hilleshagerweg). De toenmalige Jonkheid (met hulp van de ouderen) organiseert een daverend weidefeest waaraan de harmonie en koren deelnemen. Er zijn optredens van diverse plaatselijke artiesten. Een andere inwoner van Hilleshagen acht zich in staat met hulp van enige oude vakmensen het kapelletje "recht" te zetten. Hij heeft het voor elkaar gekregen; jammer genoeg zonder de oude vakmensen, maar wel met enkele inwoners van de gemeenschap Hilleshagen.

Ondertussen wordt het St. Josephbeeld, patroonheilige van de timmerlieden en arbeiders en toevallig ook de patroonheilige van de eerder genoemde landbouwer, gemaakt door beeldhouwer Charles Tangelder uit Sittard. Het hekwerk wordt vervaardigd door de op de Hilleshagerweg wonende smid. De elektrische voorzieningen worden kosteloos aangebracht. De gebrandschilderde ramen en de bidstoelen worden geschonken. Alle inwoners van Hilleshagen (ook de kinderen) krijgen de gelegenheid een bouwsteen te plaatsen. De lantaarns in de kapel worden vervaardigd uit hulzen van Amerikaanse granaten. De kapel is in september 1947 zo goed als gereed om te worden ingezegend.

De oorspronkelijke beschrijving van de kapel wordt in het altaar onder het St. Josephbeeld ingemetseld.

De stenen liggen klaar ...

Er wordt aangevangen ...

De bouw vordert gestaag ...

Nog steeds is, onder andere in geval van onzekerheid of nood, de St. Josephkapel een graag bezochte plek. Hier kan en wil men zijn zorgen aan de voorspraak van de grote

beschermheilige van het gehucht wel toevertrouwen. Eenmaal per jaar, op 1 mei (dag van St. Joseph-arbeider), wordt er een H. Mis opgedragen bij de kapel.

Mechelen

Het dorp Mechelen wil ook een herdenkingsplaats inrichten om God te danken voor de vrijheid na de Tweede Wereldoorlog. Er wordt een comité gevormd van vertegenwoordigers van Mechelse verenigingen. In het dorp wordt een huis-aan-huiscollecte gehouden en men organiseert tevens een weidefeest bij de Onderste Molen in het dorp om aan het benodigde geld te komen. Als er genoeg geld is, gaat men op zoek naar een geschikt ontwerp en een geschikte plaats. Besloten wordt om een beeld van Maria met Kind te laten maken oftewel een beeld van de Koningin van de Vrede. De geschikte plaats wordt gevonden bij 'het Meulebuschke' gelegen op de hoek Schweibergerweg / Höfke. Het is niet alleen een mooi plekje, maar het voldoet ook aan de voorwaarde dat de processie er ieder jaar langs komt. Het houten kruisbeeld dat er al jaren staat verhuist naar de overkant van de Schweibergerweg. Dit

valt niet bij iedere gelovige in goede aarde. Niet iedereen is het er mee eens dat 'Ozze Lieve Heer' plaats moet maken voor 'Modder Gods'.

De trappen, muurtjes en de sokkel worden gemetseld. Het Mariabeeld, gemaakt door de kunstenaar Charles Vos uit Maastricht, wordt geplaatst. Op zondag 6 juni 1948 lopen de inwoners van Mechelen in groten getale in processie naar 't Höfke om daar de inzegening door Monseigneur Lemmens, bisschop van Roermond, bij te wonen. Het Christuskind op de arm van Maria houdt met beide handen een duif vast. Deze duif is het internationale symbool van de vrede.

Lange tijd heeft het Mariabeeld aan 'het Meulebuschke' gediend als rustaltaar bij de sacramentsprocessie.

Schweiberg

Ook in het gehucht Schweiberg zijn inmiddels enkele inwoners bijeen geweest om te praten over een uiting van dankbaarheid.

Men komt overeen om een groot gedenkkruis te maken. In juli 1947 wordt er contact opgenomen met de gemeente Wittem omtrent de plannen. Het kruis, 4,5 meter hoog en 2,3 meter breed, komt op een sokkel te staan in de helling op de hoek Schweibergerweg / Nieuwhuizerweg. Na het inleveren van een uitgebreide schets van het kruis en de sokkel en wat heen en weer geschrijf met de gemeente Wittem, mag men beginnen met de werkzaamheden. Wetend van het project in Hilleslagen, wordt Charles Tangelder gevraagd om het corpus voor het kruis in Schweiberg te maken.

De heer Tangelder stemt in en begint aan zijn tweede project in Mechelen. In zijn atelier te Sittard wordt het beeld in vier delen geboetseerd. Daarna gaat het met vrachtwagens naar de aardewerkfabriek in Maastricht (Mosa) om daar 300 uur gebakken te worden in de oven. Vervolgens wordt het corpus naar Mechelen getransporteerd en gemonteerd op het houten kruis, gemaakt door een timmerman wonend te Schweiberg.

De smid van Hilleslagen begint ook aan zijn tweede project. Hij neemt het hekwerk en de ijzere krullen die de voet van het kruis ondersteunen voor zijn rekening.

Vele grote en kleine rekeningen verder, waarvoor de benodigde gelden met een huis-aan-huiscollecte bijeen gebracht worden, is het kruis dan eindelijk in oktober 1948 gereed. Op 24 oktober 1948 vindt de inzegening van het kruis plaats.

Ook aan het onderhoud wordt gedacht. Hiervoor komt er een offerblok te hangen aan het hekwerk waar vooral in de beginjaren vele muntjes in gedeponneerd worden. Begin jaren 70 van de vorige eeuw is het houten kruis aan vervanging toe. Een nieuw kruis wordt gemaakt door inwoners van Schweiberg; het kan weer enige jaren mee. Halverwege de jaren 80 is er wederom een grondige opknapping, maar nu van de omgeving van het kruis. Bomen worden gekapt, omdat ze een en ander uit het verband duwen. Er wordt verlichting aangebracht op een woning, gericht op het kruis, zodat men op donkere avonden als er bij elkaar gekomen wordt om te bidden voor een overleden buurtbewoner, de aanwezigen zichtbaar zijn voor het steeds drukker wordende verkeer. Dit gezamenlijk bidden voordat een buurtbewoner begraven is, is in meerdere buurten in Mechelen een gebruik dat overgebleven is van het bidden bij het sterfhuys.

Momenteel (april 2019) is het kruis weggehaald in verband met herstelwerkzaamheden aan het houtwerk en aan het corpus. Sinds enkele jaren maakt het kruis deel uit van een karakteristiek plekje aan de Schweibergerweg, dat door de buurtbewoners met veel liefde wordt onderhouden.

Aan de andere zijde van de landweg, tegenover het kruis, stond een grotendeels vervallen waterbekken. Enkele jaren geleden is deze "behälter" door de bewoners van de buurtschap Schweiberg samen met leden van de Heemkundevereniging Mechelen en met steun van de gemeente Gulpen-Wittem geheel opgeknapt. Deze "behälter", een waterreservoir, maakt deel uit van een ingenieus watersysteem dat in de jaren 1900 tot 1960 de bewoners van Schweiberg van water voorzag. Vanuit het dal werd het water door een pomp op waterkracht, zo'n 500 meter omhoog getransporteerd via een leidingwerk dat uitkomt in het bekken. Een dagelijks terugkomende arbeid, namelijk het water met emmertjes uit een riviertje in het lager gelegen dal halen, wordt nu een stuk minder zwaar. Men hoeft niet meer het dal in om het water te halen, maar kan 't nu 'uit de kraan' halen bij een van de twee aan de Schweibergerweg gelegen bekkens. De tweede "behälter" is vele jaren geleden afgebroken en geheel verdwenen uit het straatbeeld.

Tekst: Anita Colen, Heemkundevereniging Mechelen (april 2019)

Foto's: via Anita Colen

Een vredeskapel in Stramproy

Klötjes in het Heijroth

Het dorp Stramproy was vroeger verdeeld in vijf rothen (buurtschappen). Het Heijroth was daar een van. Het Heijroth was het meest westelijke deel van Stramproy. In het zuiden grensde het aan Molenbeersel (Kinrooi) en Beek (Bree), in het westen aan Keyel (Bocholt) en in het noorden aan Altweert(erheide (Weert)). De Vliet vormde de scheidslijn tussen het Heijroth en de rest van het dorp. De Vliet is een beek die ontspringt in het natuurgebied het Aereven. De beek kabbelt om Stramproy heen en mondt uit in de Tungelroyse beek. Boerderij Klötjes lag langs de Vliet. De langgevelboerderij was bereikbaar via de splitsing van de Horsterweg met de Klutjensweg. Precies op de splitsing lag de Klötjeskapel.

Een bijzonder gezin

Boerderij Klötjes werd van oudsher bewoond door de familie Aengevaeren. In 1900 woonde Naard Aengevaeren met zijn vrouw Liesbeth Baeten op de boerderij. Ze hadden vier kinderen: Dora, Wullem, Zjang en Helena. Dora en Zjang, bleven vrijgezel. Ze namen net vóór de Eerste Wereldoorlog de boerderij van hun ouders over. Helena was hun jongere zus. Zij trouwde in 1913 met Gielke Moonen uit Bocholt (B). Gielke was een 'Nederbelg'. Zjang en Dora gaven tijdens de Eerste Wereldoorlog de twee vluchtelingkinderen Rosa en Pierre Benoy onderdak. De kinderen kwamen uit het geteisterde Antwerpen. Ze hadden het op Klötjes goed naar hun zin. Rosa en haar jongere broertje Pierre wilden na de oorlog niet meer naar huis. De vader van de kinderen was hertrouwd en hun nieuwe stiefmoeder zag de komst van de twee spruiten niet zitten. Rosa en Pierre beschouwden Zjang en Dora intussen als hun vader en moeder. Ze bleven tot 1927 in Stramproy wonen maar uiteindelijk vertrokken ze toch naar Antwerpen. Ze hadden twaalf jaar in Stramproy gewoond.

Bevrijder!

De avontuurlijk ingestelde Pierre Benoy nam dienst in het Franse Vreemdelingenlegioen. Daarna werd hij beroeps militair in het Engelse leger. Pierre ging ook in Engeland wonen en stichtte er een gezin. Bij de invasie in 1944 landde Pierre als lid van de Engelse stoottroepen op de stranden van Normandië. De herovering door de geallieerden ging gestaag. De Engelsen waren in september 1944 tot aan het kanaal in Bree gevorderd. De opmars stakte toen omdat de Engelsen zich moesten hergroeperen. Op 22 september 1944 denderde een motor-patrouille vanuit Bocholt het door de Duitsers verlaten dorp Stramproy binnen. Onder hen bevond zich Pierre Benoy, die als kind was opgegroeid op boerderij Klötjes. Nadat Pierre zijn stiefouders op Klötjes, waar hij twaalf jaar woonde even goeie dag had gezegd, trokken de motoren zich weer terug naar hun basis op Belgische grondgebied. Benoy kan daarom als een van de bevrijders van Stramproy worden beschouwd!

Een hechte familie

Helena Aengevaeren, de jongere zus van Dora en Zjang, woonde met haar man Gielke Moonen op een boerderij in het gehucht Kreyel. Het gehucht grenst aan het Heijroth. De acht kinderen die Gielke en Helena kregen zijn allemaal in Grathem geboren. De jongste drie kinderen overleden kort na hun geboorten. De oudste vijf kinderen heetten: Pie, Margriet, Cor, Mia en Jan. Hun dochtertje Mia Moonen is, toen ze 3 jaar oud was, door haar ouders afgestaan aan Zjang en Dora Aengevaeren. Zjang en Dora waren broer en zus van de moeder van Mia. Vroeger gebeurde het vaker dat een groot gezin een kind afstond aan een kinderloos echtpaar binnen de familie. Rosa en Pierre, de pleegkinderen van Zjang en Dora, kregen er een 'nichtje' bij. Zjang Aengevaeren was landbouwer en deed veel voor de

Zjang Aengevaeren (1886-1961)

Dora Aengevaeren (1881-1956)

Dora met de kinderen Rosa en Pierre Benoy

gemeenschap van Stramproy. Hij zat van 1931 tot 1958, met uitzondering van de oorlogsjaren (1941-1944), in de gemeenteraad. In die periode was hij 18 jaar wethouder. Zjang Aengevaeren was zeer begaan met het reilen en zeilen van de coöperatieve melkfabriek Sint-Antonius Abt Stramproy-Tungelroy. Hij was een gewaardeerd bestuurslid van 1933 tot de melkfabriek in 1948 fuseerde met Kring Ament. De melkfabriekjes van Tungelroy en Stramproy waren toonaangevend en een voorbeeld voor andere coöperatieve melkfabriekjes in Zuid-Nederland.

Krijgsgeweld

Tijdens de mobilisatie in 1939 moesten alle jonge mannen in België, vanaf een bepaalde leeftijd, dienst doen in het leger. Dat gold ook voor de drie broers van Mia: Pie, Cor en Jan Moonen. Pie en Jan werkten voor de Tweede Wereldoorlog bij hun ouders op de boerderij in Keyel. Cor was priesterstudent bij de Norbertijnen (Witte Paters) in Leuven. De broers konden zich moeilijk verenigen met het militarisme en meldden zich bij het Rode Kruis aan. Bij het uitbreken van de oorlog moesten de drie broers als verzorgers van gewonde militairen mee naar Engeland varen. Het konvooi waarmee ze naar Engeland gingen bestond uit drie schepen. Twee boten van het konvooi vergingen op de Noordzee door aanvaringen met zeemijnen. De boot waarop de gebroeders Moonen zaten bleef ongeschonden. Nadat de gewonde militairen in Engeland waren overgedragen, keerden de broers terug naar huis. Pie en Cor werden op weg naar huis in België door de Duitsers opgepakt. Ze werden bij boeren in Duitsland te werk gesteld. De twee broers bleven ongeveer een jaar in Duitsland. Cor pakte in 1941 zijn priesterstudie in Leuven weer op. Jan werd bij zijn terugkeer uit Engeland aan de Franse grens door de Duitsers gearresteerd. Hij werd gedeporteerd naar het oostfront (Rusland) om daar dwangarbeid te verrichten. Van Jan werd jaren lang niets vernomen. Zjang Aengevaeren was peetoom van Jan. Dora was peettante van Cor. Voor een behouden terugkeer van hun neefjes Pie, Cor en Jan Moonen besloten Zjang en Dora om de

Klötjeskapel te laten bouwen. Aannemer Door Stultjens uit Stramproy maakte een mooi ontwerp en kreeg de opdracht om de kapel te bouwen. De kapel werd op 24 augustus 1941 ingezegend. Pie en Cor waren al terug maar van Jan was nog geen enkel teken van leven. De foto rechts van Cor Moonen werd gemaakt met Pasen 1946, net voordat hij als missionaris naar Burundi in Rwanda vertrok.

Een apart uiterlijk

De Klötjeskapel werd in 1941 gebouwd. De kapel werd gemetseld van bakstenen. Het bouwwerkje had een gewelf model en was anderhalf-steens dik. De kapel was 2,36 meter hoog en 1,77 meter breed. Het gebouwtje werd bezet met pleisterwerk en wit gekalkt. Op het monumentje stond de tekst: 'KONINGIN V. D. VREDE BID VOOR ONS 1941'.

In de middelste nis stond een Mariabeeldje van terracotta. Het beeldje van Maria is 41centimeter hoog en polychroom beschilderd. Verse dahlia's in vaasjes versierden 's zomers de kapel.

Er werd verteld dat de metselaar tijdens het bouwen een dolk in de kapel had ingemetseld. Het steekwapen zou van Jan Moonen zijn geweest. Echter, bewijs hiervan ontbrak.

De drie broers kwamen ogenschijnlijk ongeschonden uit de Tweede Wereldoorlog. Zij repten later met geen woord over hun gevangenschap. Wat ze meemaakten bleef een raadsel.

Niet ieder familielid overleefde de oorlog

Bij de vredeskapel brandden in de oorlog ook kaarsjes voor andere familieleden. Mia Moonen, had in de Tweede Wereldoorlog twee ooms die priester waren. Willem Moonen was overste bij de paters Salvadorianen in Hamont. Frans Moonen was pastoor in Linde (Peer). Frans luisterde in de oorlog via de radio stiekem naar Engelse zenders. Het in bezit hebben van een radio was door de Duitse bezetters ten strengste verboden. Ook liet de pastoor zich op de preekstoel scherp uit over de collaborateurs in het dorp. Pastoor Moonen werd op 10 april

Pie Moonen (1914 - 1969)

Cor Moonen (1917 - 1987)

Jan Moonen (1921 - 1989)

Klötjeskapel anno 1978

1942 door de geheime Feldpolizei (GFP) gearresteerd en overgebracht naar de gevangenis van Sint-Gillis in het gewest Brussel. De verhoren waren niet zachtzinnig. Moonen moest voor de behandeling van zijn verwondingen worden opgenomen in het Brugmanziekenhuis in Brussel. Daar bezweek hij op 24 augustus 1942 aan de gevolgen van een gezwel in zijn hoofd dat hij tijdens de martelingen had opgelopen. Na de oorlog konden de parochianen hun dappere pastoor in Linde herbegraven.

Een jong gezin op boerderij Klötjes

Mia Moonen trouwde in 1942 met Tjeu Jacobs. Het jonge echtpaar ging in Kelpen wonen. In 1957 keerde het gezin Jacobs-Moonen terug naar Stramproy. Zij trokken op boerderij Klötjes in bij 'vader' Zjang Aengevaeren. 'Moeder' Dora was toen overleden. Tjeu nam de boerderij over en was ook lid van de gemeenteraad. In 1977 werd de Klutjensweg, toen een zandpad, opgeheven. Het pad werd voor een bedrag van f885,- verkocht aan de bewoner van de boerderij Klötjes. Het was een goede investering zal later blijken. Het pad werd landbouwgrond. De Klötjeskapel lag daarna verloren in het veld. Op 20 mei 1992 vierden Tjeu en Mia hun 50-jarig huwelijksfeest. De Klötjeskapel werd vanwege het jubileum als cadeau door de kinderen Jacobs-Moonen opgeknapt. Tuinder en bloemist Nouwen maakte een tuinontwerp en verzorgde de aanplanting. En rondom de kapel werd een laag stalen hekwerk geplaatst. Als gevolg van de ruilverkaveling in de jaren negentig van de vorige eeuw werd de boerderij Klötjes, die toen was overgenomen door een zoon van Tjeu en Mia, verplaatst. De boerderij werd daarna afgebroken. Op het perceel waar de boerderij stond, kwamen bouwkwabels via 'Ruimte voor Ruimte'.

De herbouw ging niet zonder slag of stoot

Boerderij Klötjes werd gesloopt. De boerderij lag aan de rand van het dorp en de kavel waarop de hoeve stond, was een ideale plek om daar dure huizen te bouwen. Naast een bestaande woning, die gerenoveerd werd, werd plaats gereserveerd voor vier Ruimte-woningen. De kavels leverden samen zo'n slordige miljoen euro op! De Klötjeskapel werd door de komst van de woningen een sta-in-de-weg. De stichting Heyerkapel in Stramproy zag de bui hangen en zette zich in om de kapel te redden. Ze kon een perceeltje kopen aan de rand van de luxe bouwkwabels. De kapel werd in 2011 gesloopt en een tiental meters verderop in dezelfde stijl herbouwd. Een 'fooi van de vette kluiif' werd niet gegund. Daarentegen moesten de vrijwilligers een grievende bemoeizucht trotseren. Men had het Mariabeeldje meegenomen. De stichting kon het beeldje wel lenen om er een replica van te maken.

De Heilige Maria wordt nu in de kapel voor de vrede aan beide zijden geflankeerd door een engeltje. Het bouwwerkje wordt beschermd door het hekwerkje dat rondom de gesloopte kapel stond. De dolk is bij de sloop van de kapel niet aangetroffen. Een wapen als 'relikwie' in een vredeskapel zou absurd zijn geweest. Het dolk-verhaal was een farce!

Jac van Melick (stichting Heyerkapel Stramproy)

Mia Moonen trouwde in 1942 met Tjeu Jacobs

De herbouwde Klötjeskapel

Herter Kruus prachtig gerestaureerd

In de voormalige gemeente Herten (Roermond) staan nog steeds drie wegkruisen: één voor iedere kern: het Herter Kruus, het Oolder Kruus en het Merummer Kruus. Drie dörpe, drie kruutse... en eine pesjtoor! En dat is al van oudsher. In ieder geval nog van vóór de Franse tijd. De toenmalige pastoor Borret maakte in zijn dagboek melding van de vernielingen door de Franse soldaten van nogal wat religieuze objecten op 14 maart 1798: wegkruisen, kapelletjes. Of het Herter kruus ook dat lot beschoren was, weet ik niet. Het kan zijn dat de buurtbewoners een en ander in veiligheid gebracht hebben voor het aanstormende geweld. Een van die kruisen is in ieder geval gesneuveld, want sinds die tijd doet in Herten het verhaal de ronde, dat een Franse soldaat die dat kruis vernield zou hebben, naderhand werd herkend door een Hertenaar onder een terugtrekkend legeronderdeel... steunend op krukken, haveloos, strompelend; en hij zou bekend hebben: ja, dit is mijn verdiende loon!

Hoe het ook zij, regelmatig vervangen of gerestaureerd, staan de drie kruisen er nog steeds. Eén daarvan is het Herter Kruus (zie foto 1), dat eind 2018 danig aan een restauratiebeurt toe was.

Het staat op een 5 sprong in Herten: Hondsbegje, Rosslag, Watertorenweg, Kerkpad en Wilhelminastraat. Toen dhr. Wiet Smeets uit Herten (geheel rechts op foto 2) bereid bleek die klus op zich te nemen, hebben we maar gauw een buurtactie op touw gezet om door een geldelijke bijdrage te laten merken dat men het op prijs stelt dat het

kruis weer in oude glorie herrijst. Dat laatste was voor de Gemeente Roermond ook zeker een motief om ter bestrijding van de materiële kosten een substantiële subsidie te verlenen.

Speciale aandacht was er voor het grote corpus: ruim 90 cm én van brons! We achtten het in deze tijd niet meer verantwoord om dit terug te plaatsen. Via-via kwamen we uit bij dhr. Lambert van Helden uit Hegelsom; hij heeft er een bijzonder mooie, natuurgetrouwe (kunststof) kopie van gemaakt (foto 3 toont hem, op zijn hoogstpersoonlijke manier trots genietend te midden van zijn Allerheiligen). Overigens... die restauratie door dhr. Wiet Smeets was wel een grondige! Niet hier en daar een likje verf, nee, hij heeft heel de houtconstructie gedemonteerd, tot op het blanke hout schoongemaakt en vervolgens ieder onderdeel enkele malen gelakt en daarna weer minutieus samengevoegd. Niets is in dit ondermaanse voor de eeuwigheid..., maar dit kruis zal er toch echt wel lange tijd glorieus bijstaan. Daar zijn we als Hertense gemeenschap de beide heren bijzonder dankbaar voor!

Nu nog een geschikt moment zoeken met de pastoor ter inzegening; dan moet het toch zeker goed komen!

Tekst en foto's: Wim Clout

Monument voor Jeu Saive

De bevrijding van Nederland begon daadwerkelijk op 12 september 1944 in Mesch. De volgende dag zou door Amerikaanse troepen de aanval op Maastricht ingezet worden en half september waren de geallieerden opgerukt tot de Siegfriedlinie in Duitsland. De opmars stakte in Limburg echter bij Susteren en het dorp zou een paar maanden in de frontlinie liggen, waardoor een groot deel van het noorden van de provincie nog bezet gebied bleef. Pas in januari 1945 zouden de geallieerde troepen doorstoten en op 10 maart was de frontlinie opgeschoven naar Düsseldorf. Hoewel Limburg op dat moment al was bevrijd, duurde de oorlog nog voort en waakzaamheid bleef dan ook geboden.

Bewakingstroepen

Vlak voor het begin van de bevrijding werd de Binnenlandse Strijdkrachten opgericht, die was onderverdeeld in Stoottroepen en Bewakingstroepen. De Stoottroepen bestonden uit leden van het gewapende verzet, terwijl de Bewakingstroepen op aanwijzing van het Militair Gezag of geallieerden bewakings- en patrouilletaken uitvoerden. In Zuid-Limburg maakte de 20-jarige Jozef Saive, roepnaam Jeu, onderdeel uit van het Peloton Gulpen van de Bewakingstroepen. De taak van deze groep was onder andere de grens met Duitsland en België te bewaken.

Franz Oppenhoff

In maart 1945 was de Duitse stad Aken al een half jaar bevrijd van de nazi's. Na een korte belegering hadden Amerikaanse troepen op 21 oktober de stad ingenomen en tien dagen later werd de Duitse advocaat Franz Oppenhoff door de geallieerden aangesteld als burgemeester. Oppenhoff was politiek onbezwaard en had in september nog voor de Gestapo naar het Belgische Eupen moeten

vluchten. Zijn aanstelling als burgemeester was op voordracht van de bisschop van Aken. Oppenhoff bleek een conservatief katholiek die weinig democratisch te werk ging en het duurde niet lang voor de kritiek vanuit de Amerikaanse bezetter zou aanzwellen. Een ontslag hing in de lucht, maar werd ingehaald door een geheime operatie door nazi's.

Unternehmen Werwolf

Voor Heinrich Himmler, de gevreesde leider van de SS, was Franz Oppenhoff een vijand van nazi-Duitsland en hij wilde dan ook een voorbeeld stellen. Zijn dood zou bovendien goede propaganda zijn om het Duitse volk een hart onder de riem te steken. Zo dacht Himmler tenminste. In 1944 had hij *Unternehmen Werwolf* opgestart, wat moest leiden tot een organisatie van nationaalsocialistische strijders die achter de vijandelijke linies aanslagen zouden plegen op geallieerde troepen. Het werd echter geen groot succes, ook niet nadat Joseph Goebbels de organisatie positioneerde als een guerrillagroepering. Een aantal aanslagen heeft de eenheid wel op haar naam staan, waaronder de aanslagen op de burgemeesters van de Duitse steden Aken en Meschede op 25 en 28 april 1945.

Een fatale ontmoeting

De geplande moordaanslag op Oppenhoff kreeg de naam *Unternehmen Karneval*. Op 20 maart steeg vanaf Duits grondgebied een op de Amerikanen buitgemaakte B-17 bommenwerper op. Het vliegtuig droeg nog steeds de Amerikaanse sterren op romp en vleugels en kon daardoor ongehinderd het geallieerd luchtruim binnenvliegen. Boven het Malensbos en het Schimperbos sprongen zes getrainde leden van *Werwolf* uit het vliegtuig, onder hen vier SS'ers, een 16-jarige Hitlerjüngend-soldaat en een 23-jarige leidster van de vrouwelijke tak van de Hitlerjugend. Die dag stond de jonge Jeu Saive op wacht bij de grenspost Wolfhaag bij Vaals. Tijdens zijn controleronde tussen 5 en 6 uur zou hij zijn vriendin Tiny ontmoeten. Juist toen hij met haar stond te praten, zag Jeu de zes Duitsers lopen. Hij vroeg zijn vriendin om hulp te halen en ging zelf achter de Duitsers aan. Er volgde een schotenwisseling, waarbij Jeu werd getroffen in zijn knie, lies en rechterkant van de borst. Even later kwamen zijn te hulp geroepen collega's bij hem en vervoerden de zwaargewonde Jeu naar het grenskantoor. Daar werd een dokter gebeld die een kwartier later arriveerde. De hulp mocht echter niet meer baten, om negen uur stierf Jeu Saive in het grenskantoor.

De Duitsers waren intussen spoorloos en zouden in de dagen daarna Aken weten te bereiken. Op Palmzondag, 25 maart, werd Oppenhoff doodgeschoten op de stoep van zijn woning. Op de vlucht stierf één van de daders en raakten drie anderen gewond, de andere twee wisten te ontkomen. Frans Oppendorf werd begraven in het familiegraf en in 1999 toegevoegd aan het Duitse Martyrologium van de Twintigste Eeuw.

Grafen monument

Jos Saive werd op zaterdag 24 maart (de rouwadvertentie zegt zaterdag 25 maart) begraven met militaire eer op het katholieke kerkhof in Vijlen. In de weken daarna werd de hoogmis in de parochiekerk van Vijlen meerdere malen opgedragen voor de zielerust van Jos Saive. Verschillende groepen bestelden de hoogmis voor Saive, zoals de jeugd van Berg en Melleschet, studievrienden, de Luchtbescherming en de "Wachtvrienden". In het graf zijn later zijn beide ouders bijgezet. Het oorspronkelijke grafmonument is vervangen door een moderne granieten grafsteen. Een klein granieten tekstplaat op het oorspronkelijke hardstenen voetstuk vermeldt zijn naam: 'J. Saive * 23-4-1924 † 20-3-1945'. De toevallige passant zal niet weten welk verhaal achter dit graf schuilt.

Saive is een erkend oorlogsslachtoffer. Zijn graf is onopvallend, maar een monument bij de plek waar hij werd neergeschoten houdt de herinnering aan zijn tragische dood levend, al is het monument niet eenvoudig te bereiken.

Vlakbij grenspaal 4 staat het monument dat is opgebouwd uit verschillende delen grof grindbeton en andere soorten kunststeen. Aan de bovenzijde is het geheel begroeid met mos. Volgens een kaartje op de achterzijde is het monument al in maart 1945 geplaatst door J. Drooghaag en in 2007 gerestaureerd door J. Vaessen en J. Hons. Tussen twee staanders van grof beton is op een betonnen plaat een helm bevestigd, met daaronder een kruis met crucifix met weer daaronder een granieten plaat met de tekst: 'Bij het vervullen van zijn plicht voor koningin en vaderland viel hier op 20 maart 1945 / J. Saive / 23 april 1924'. De twee staanders worden afgedekt door een betonnen plaat met daarop een opstaande stuk beton waaraan een kruis van kunststof is bevestigd. Voor het monument een klein, door keien afgebakend vak met struikjes en planten. Het geheel wordt onderhouden door buurtbewoners.

René ten Dam adviseert over en doet onderzoek naar funerair erfgoed. Hij is tevens voorzitter van stichting Dodenakkers.nl.

Veldkruis teruggeplaatst in Venray-Heide

Op Goede Vrijdag plaatste de stichting Kruisen en Kapellen in de gemeente Venray een kruis terug op de hoek Heide-seweg - Volen in Heide. Het heeft de afgelopen winter in het atelier groot onderhoud gekregen.

Het kruis dateert uit 1932, en werd geplaatst uit dankbaarheid voor de voorspoedige tijd van de familie Van Meyel in Heide. Het originele houten beeld van kunstenaar Tijssen uit Roermond raakte versleten en het is vervangen door een kopie in kunststof.

Vrijwilligers van de stichting hebben het houtwerk en het beeld behandeld en goed in de lak gezet. Dit monumentje van devotie kan er weer een tijd tegenaan.

Al jaren lang plaatst de stichting kruisen terug op Goede Vrijdag. Ook in dit geval. In 1985 werd op die dag het houten beeld vervangen door een betonnen kopie, en later ook weer door het huidige beeld van kunststof. De traditie is dus al meer dan dertig jaar oud.

Tekst: Koos Swinkels

Foto's: Henk Lammen en archief Koos Swinkels

Leveroyse eeuweling staat er weer fraai bij

Het ongeveer een eeuw oude veldkruis aan de Luitstraat in Leveroy staat er weer picobello bij. Het kruis draagt geen naam maar iedereen kent het. Vanaf de drukke doorgaande weg van Nederweert naar Leveroy is het namelijk niet te missen.

Op stilistische gronden zal het kruis tussen 1910 en 1920 zijn geplaatst. Achter op de sokkel staat de familienaam Pleunis, die hier in de buurt woonde en haar boerderij rond 1899 aan het armenbestuur vermaakte. Met die schenking zal dit kruis wel in verband staan. Het gietijzeren kruis is afgezet met een vlakke rand en heeft op de uiteinden van de armen uitbundige driepassen. In de voet, die op een stenen sokkel is geplaatst, is een meegegoten plant te zien. De banderol met INRI is niet oorspronkelijk. Het corpus is vervaardigd van dunwandige ijzeren plaat. Oorspronkelijk stond het kruis aan de westkant van de weg, maar bij de verbreding van de Dorpstraat omstreeks 1965 moest het verdwijnen. Het hing al in de bek van een graafmachine toen een omstander ingreep. Het bleef

Verplaatsing van de Mariakapel aan de Bouwbergstraat in Brunssum

In 2015 kwam bericht van de Provincie dat de Mariakapel op de Bouwbergstraat in Brunssum verplaatst moest worden in verband met de aanleg van de Parkstad-buitenring. Dat zou betekenen dat de kapel, die in 1953 is gebouwd door de verkenners, voor de 2de keer verplaatst moest worden. De vraag was of ik daaraan wilde meewerken. Na ter plaatse te zijn gaan kijken met de oud-gedeputeerde Antoine Janssen waren we het er snel over eens dat de kapel inderdaad verplaatst zou moeten worden en wel naar een plek plusminus 600 meter terug en dan precies zoals zij er boven had gestaan, inclusief de twee banken. De 1ste verplaatsing was op 26 mei 1985, de 2de op 26 mei 2015, precies 30 jaar later. De naar schatting 1200 kilo zware kapel werd wederom in de hijskraan gehangen en op een vrachtwagen geplaatst en zo naar haar nieuwe locatie gereden.

Tot zover verliep alles schitterend, alleen die 2 banken dat had heel wat voeten in de aarde om die gerealiseerd te krijgen. Uiteindelijk werd er door de gemeente Brunssum (alhoewel geen partij in deze) één nieuwe bank geplaatst. Maar ja, zolang er geen banken bij stonden had het geen zin iets aan de kapel te doen. Een attente wethouder, dhr. Hugo Janssen, zag dat en gaf opdracht er een nieuwe bank te plaatsen en de oude te vervangen. Toen die nieuwe er eindelijk stond, kreeg ik ook weer zin de kapel in z'n oude pracht te herstellen, nog vóór de Mariamaand mei 2019.

Natuurlijk hielpen mijn kleinkinderen, dochter en schoonzoon vlijtig mee. Dit 'spelletje' met de bank heeft bijna 3 jaar geduurd. Maar, ik blijf erbij: de Provincie is haar belofte niet nagekomen en heeft de bal bij de gemeente gelegd. En of er ooit nog een tweede bank bij komt? Dat staat in de sterren geschreven. In ieder geval staat de kapel er wel weer prachtig bij.

Tekst en foto's: Frans Cals

gelukkig bewaard en werd herplaatst aan de overzijde van de Dorpstraat, in de splitsing met de Luitweg. Daar had J. Hermans ('Tocht Sjang') een boomgaard ('Tocht Bongerd') en hij stond een stukje grond af voor de plaats van het kruis. Ten tijde van de ruilverkaveling in de 70-er jaren van de vorige eeuw werd het een stukje verplaatst. Jarenlang werd het kruis met perkje verzorgd door de familie Schreurs. Door de goede zorgen van eigenaar Jo Verstappen werd het kruis afgelopen winter opnieuw gericht. Het kruis werd weer een stukje verplaatst en gedraaid. Nu staat het er dankzij de goede zorgen van Verstappen weer prachtig bij. Het driehoekige perk is omzoomd door een krans van basaltklinkers en omgeven door een smeedijzeren hek dat afkomstig is uit een klooster in Drenthe. Komende zomer zullen ook de aanplant van de beukenhaag en de rozen het beeld completeren. Al met al een fraaie aanwinst voor het Leveroyse dorpschoon!

Tekst en foto's: Alfons Bruekers

Inzegening Kruis van Nierhoven, Nuth

Op vrijdagavond 17 mei werd het kruis ingezegend dat voorheen op het kruispunt Nierhoven-Wiënweg te Nierhoven, Nuth stond. Dit kruis kreeg na restauratie een passende nieuwe plek op de hoek van de Platsmolenweg-Platsbeekweg.

In processie trok pastoor Jan Geilen met een groep mensen vanaf de kerk naar dit punt waar het kruis werd onthuld door Math van Sprakelaar van de Werkgroep Kruisen en Kapellen Nuth, die samen met Jan Janssen het overleg en de organisatie van de verplaatsing voor hun rekening namen.

Lang geleden stond het kruis bij de boerderij van de fam. Harst, te Kathagen, daar waar later de Aga fabriek, (thans Stelrad) werd gebouwd. Die plek werd door het latere drukke verkeer te gevaarlijk. Na eeuwen werd het daarom in de zestiger jaren weggehaald en opgeslagen in het gemeentelager totdat het in de tachtiger jaren op verzoek van de buurtvereniging van Nierhoven werd geplaatst in Nierhoven. Tot voor 2 jaar stond het Kruis van Nierhoven ietwat verscholen en achter een omheining op een straathoek. Ook dit bleek later geen ideale plek. De toenemende verkeersdrukte richting Makro en industrieterrein verstoorde de rust, die de wandelaar zocht om even bij het kruis wat te bidden en te mediteren. Daarom werd in overleg met de buurtvereniging, de gemeente Nuth (thans Beekdaelen) en de werkgroep gekozen voor deze nieuwe plaatsing.

Maar na al die jaren was er niet veel meer over van kruis en corpus. Daarom heeft dhr. Zef Collaris uit Nuth een prachtig kruis gemaakt waar ook een ander corpus aan werd gehangen.

Onder het kruis staat de tekst "Leech van de mörge, verlich mien zörge".

Na de inzegening door pastoor Geilen zongen de aanwezigen onder leiding van de Gregoriaanse Schola enkele liederen. Na de plechtigheid werden de aanwezigen uitgenodigd door de eigenaren van brasserie 'De Platsmolen' om er onder het genot van een kopje koffie nog even gezellig na te praten.

Tekst en foto's: Jean Slijpen, www.veldkruus.nl

Plaatsing kruis in Spaubeek

Af en toe verdwijnen er wegekruisen, maar gelukkig zien we ook dat er op zijn tijd weer nieuwe kruisen worden geplaatst.

In Spaubeek is dit onlangs ook gebeurd namelijk nabij de verkeerslichten bij de oprit/afrit van de autoweg en de Zandstraat. Op 14 mei jl. is dit nieuwe kruis door pastoor Kenis van Spaubeek ingezegend onder toeziend oog van enkele tientallen belangstellenden.

Maar nieuw kruis is eigenlijk niet de goede uitdrukking; het is een zeer oud kruis met corpus. Het is afkomstig van het voormalige kerkhof van het klooster van de 'Dames du Sacré Coeur' uit Vaals het huidige Huis Bloemendal. En niet alleen dit kruis is van dat kloosterkerkhof afkomstig, ook eerder geplaatste kruisen in de regio komen daar vandaan: het kruis in Genhout op de kruising van de Nieuwe-weg en de Printhagenstraat en het kruis aan de Dorpstraat als je van Spaubeek naar Schimmert gaat. De plaatsing van het kruis is een initiatief van de Heemkundevereniging van Beek en met de inzet van een groepje vrijwilligers gerealiseerd.

Na het zingen van het Limburgs Volkslied hielden enkele direct betrokkenen een mooi toelichtend verhaal. Tot dat moment was de tekst van het kruis nog steeds niet bekend. Deze was vakkundig afgedekt. Tot verrassing van iedereen blijkt die op 2 manieren te lezen! Maar dat was ook de bedoeling van de bedenkers. Na het zingen van het lied *Aan u, o Koning der eeuwen* was het de beurt aan de pastoor. Deze heeft het kruis vakkundig ingezegend. Na deze plechtige handelingen werden de aanwezigen verrast met een koek en een flesje likeur. Aan alles was gedacht!

Tekst en foto's: Gijs Verbruggen, www.veldkruis.nl

Metselwerk, voegwerk, buitenpleisterwerk

Muren van kapellen en vrijstaande muren rond kruis of kapel worden meestal gemetseld. Dat houdt in dat bakstenen en/of natuurstenen door middel van metselspecie worden verbonden. Als de stenen in het zicht blijven, wordt gesproken van schoon metselwerk. Hierbij wordt, direct na het metselen, de overtollige specie tussen de stenen weggekrabd of weg geborsteld. Daarna worden de voegen gevoegd met een speciale mortel. Als vooraf vaststaat dat de muur wordt afgesmeerd of gepleisterd, wordt deze gemetseld als 'vuil werk'. Er kunnen dan bijvoorbeeld verschillende steenachtige materialen door elkaar worden gebruikt (restjes) en de dikte van de voegen mag meer variëren.

Metselwerk

Metselwerk wordt uitgevoerd in baksteen, natuursteen of een combinatie van beide. Ook kunnen binnen één object verschillende soorten baksteen en natuursteen worden gebruikt. Bij schoon metselwerk worden de stenen vrijwel altijd volgens een bepaald systeem gestapeld. Dit wordt het (metsel)verband genoemd. Bij herstel van metselwerk moet hier altijd rekening mee worden gehouden.

Bij metselwerk komen diverse vormen van schade voor. Het is aan te bevelen om altijd eerst de oorzaak hiervan te (laten) bepalen en dan pas te gaan herstellen. Anders loop je de kans dat het herstelwerk weinig effect heeft.

Een veelvoorkomend probleem is dat het vochtgehalte in de stenen te hoog is. Als de temperatuur dan onder het nulpunt daalt, vriezen ze kapot. Niet in één keer, maar er zal steeds een laagje afschilferen of afbrokkelen. De oorzaak kan zijn dat er van buitenaf teveel water langs de gevel loopt dat in de muur trekt (doorslaand vocht). Het is ook mogelijk dat vocht van onderaf optrekt. De kans op vochtproblemen is het grootst bij (oudere) brosse bakste-

nen. Oplossingen tegen doorslaand vocht kunnen zijn het verhelpen van lekkages, het aanbrengen van goten (mits de historische en architectonische context dit toelaat), een betere profilering van het dak(overstek). Het afsmeren van gevels en zeker het behandelen met een vochtwerend middel (hydrofoberen) zijn echt allerlaatste redmiddelen, die eigenlijk niet aan te bevelen zijn. Doe dit laatste echt alleen na gedegen advies van een betrouwbare deskundige, want de gevolgschade kan al snel groter zijn dan het redmiddel.

Schade aan metselwerk kan verder worden veroorzaakt doordat boomwortels de fundering opdrukken, door gebruik van te agressieve reinigingsmiddelen of -methoden (zoals gritstralen of het gebruik van staal borstels), door eerdere, ondeskundige reparaties of door mechanische oorzaken, zoals aanrijden.

Ingrijpend herstel van metselwerk speelt alleen bij restauratie. Bij onderhoud gaat het meestal om het dichten van scheuren of het vervangen ('inboeten') van enkele stenen.

Voor een goede uitvoering is een vakman nodig. Het is van groot belang dat zowel de metsel-specie als de stenen zo veel mogelijk hetzelfde aanzien en zeker ook dezelfde fysische eigenschappen hebben als het aanwezige materiaal. Daarom zal het vaak nodig zijn om, met een voorbeeld in de hand, op zoek te gaan naar geschikte 'nieuwe oude' stenen. Dat kan best een tijdrovend klusje zijn, maar is zeker de moeite waard.

Grote kans op kalkmortels

Hoewel er sinds ongeveer 1920 op grote schaal portlandcement beschikbaar kwam, bleef dit nog lange tijd een exclusief en duur materiaal. Kapellen zijn daarom vaak gemetseld en gevoegd met mortels op basis van zand en kalk. Soms werden hier materialen aan toegevoegd om een grotere taaierheid of meer volume te krijgen. Bijvoorbeeld leem, meel of dakpannengruis. Vaak is de precieze receptuur moeilijk te achterhalen en kan men alleen proberen deze te benaderen. De zak portlandcement kan, zeker bij ouder metselwerk, meestal beter dicht blijven.

Voegwerk

Metselwerk wordt meestal gevoegd. Het belang van voegwerk wordt vaak onderschat. Het dient om de muur steviger te maken, om de muur beter bestand te maken tegen weersinvloeden en om het aanzien van de muur te verfraaien.

Goed uitgevoerd voegwerk gaat lang mee, maar door een gebrek aan vakmanschap gaat er geregeld iets mis. Zowel bij de eerste keer, als bij daaropvolgend herstel. Een bekend probleem is dat de voeg plaatselijk of volledig 'verzandt' omdat een slecht gemengde mortel of een mortel met te weinig bindmiddel (kalk, cement) is toegepast. Er kan dan teveel water binnendringen, waardoor de voegspecie uit elkaar valt. Vaak wordt ook een te sterke mortel gebruikt, die keihard wordt, maar niet goed hecht aan de bestaande constructie met zachtere specie en stenen.

Herstel van voegwerk verlangt vakmanschap. Zo is het noodzakelijk dat de juiste mortel wordt gebruikt en dat deze voldoende wordt aangedrukt, niet te snel droogt en (na droging) de juiste kleur heeft. Ook mag er niet te veel geknoeid worden (er komen dan 'smetten' van voegspecie op het metselwerk).

Als eerste stap moet het oude voegwerk voldoende diep worden verwijderd. Het werk moet met beleid en de juiste gereedschappen worden uitgevoerd. Het gebruik van slijptollen en pneumatische hamers wordt in principe afgeraden. Overleg dit met de vakman. Het gebruik van een hogedrukspuit wordt afgeraden. In de eerste plaats omdat hierbij veel vocht in de muur komt en ten tweede omdat de waterstraal beschadigingen kan toebrengen aan voegwerk en zachtere steensoorten.

Vochtige muren, plantaardige zuren

Als muren langdurig vochtig zijn, zullen er vaak mossen en algen op gaan groeien. Dat staat best romantisch, maar een groot nadeel is dat deze begroeiing zuren afscheidt die het metsel- en voegwerk kunnen aantasten. Bestrijd daarom in de eerste plaats het vocht en zo nodig ook de begroeiing. Hiervoor zijn preparaten beschikbaar. Na enkele dagen kunnen de plantaardige restanten worden verwijderd met een koperen of harde nylon borstel. Gebruik geen stalen borstel. Die beschadigt het metsel- en voegwerk en kan roestsporen achterlaten.

Buitenpleisterwerk

Pleisterwerk wordt soms bewust toegepast om een esthetisch effect te bereiken. Het kan ook zijn aangebracht om materiaalverschillen of verweerde gevels weg te werken. Tot begin twintigste eeuw werden voornamelijk mortels van schelpkalk of steenkalk gebruikt. Deze zijn betrekkelijk zacht. Daarna is overwegend gebruikgemaakt van portlandcement. Hierdoor wordt het pleisterwerk harder en beter waterdicht. Dit kan een voordeel zijn, maar hard

pleisterwerk hecht meestal minder goed op oude en vochtige gevels.

Pleisterwerk beschermt de onderliggende gevel, maar heeft het zelf zwaar te verduren door temperatuurverschillen en vochtwisselingen. Hierdoor ontstaan spanningen, die kunnen leiden tot scheurvorming. Als er eenmaal een scheurtje is ontstaan, wordt dit door inwerking van vocht, temperatuurverschillen, begroeiing en/of vuilophoping meestal snel groter. Tijdig repareren uiteraard met een geschikte mortel – eventueel gevolgd door overschilderen kan de problemen tegengaan.

Vaak liggen de shadeoorzaken buiten het pleisterwerk zelf, in het feit dat de gevel 'werkt'. De enige goede oplossing is dan de shadeoorzaak (zo veel mogelijk) weg nemen, alle pleisterwerk verwijderen en vervolgens geheel nieuw pleisterwerk aanbrengen. Voor dit ingrijpende werk zijn vakmensen nodig.

Tips

- Voorkom zo veel mogelijk dat water langs de gevel loopt, bijvoorbeeld door lijsten en afdekkingen beter te detailleren.
- Tref maatregelen tegen optrekkend vocht; raadpleeg wel eerst een deskundige.
- Houd de begroeiing van en dicht bij gevels beperkt.
- Zie er bij herstel van metsel- en voegwerk op toe dat de nieuwe materialen zo goed mogelijk aansluiten bij de bestaande.
- Wees **zeer** voorzichtig met het gebruik van vochtwerende verven en andere middelen (hydrofoberen).
- Controleer metsel- en pleisterwerk regelmatig op het ontstaan van scheurtjes.

Opening Mariakapel Oostermaas

De begraafplaats Oostermaas van de Maastrichtse wijken Wittevrouwenveld en Wijckerveld heeft eindelijk een eigen kapel. Nu zijn er al vele honderden kapellen in Limburg, maar deze is wel heel speciaal. Hij is volledig gemaakt van hergebruikte bouwmaterialen.

19 april is er onder grote belangstelling de zevenhoekige Mariakapel op begraafplaats Oostermaas geopend. Voorafgaand aan de opening was de kruisweg op de begraafplaats omdat het die dag Goede Vrijdag was.

De Mariakapel is het afgelopen jaar onder leiding van de Maastrichtse kunstenaar Gertje Dormans door vrijwilligers gebouwd met sloopafval dat afkomstig was van sloopwoningen aan de Tillystraat in de wijk Wittevrouwenveld.

Wittevrouwenveld en de andere omliggende wijken zijn blij dat ze nu een mooie Mariakapel hebben waar ze een kaarsje kunnen laten branden.

<https://www.georgemaastricht.nl/442316322>

De Lieve Vrouwkes van Limburg (18)

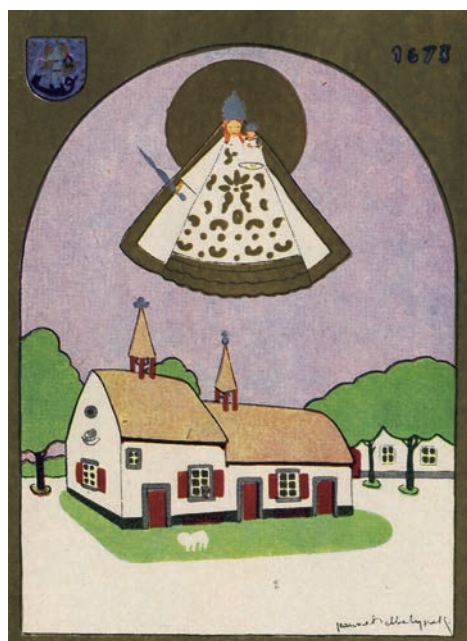
Onze Lieve Vrouw van Thorn

In het oud en vorstelijk stadje Thorn leefde voor vele jaren een vrome Stiftdame: gravin Clara Elisabeth von Manderscheid-Blankenheim geheten. Reeds zeven jaren lang was de godvruchtige vrouwe ziek en kon zelfs niet meer lopen. Vol vertrouwen bleef zij echter bidden, om door Maria's voorspraak genezen te worden. Ja! Zij beloofde zelfs een kapel te bouwen ter ere van O.L. Vrouw, als zij maar eenmaal kon wandelen naar de twee linden, die op een kwartier afstands van Thorn, in 't veld stonden, en inderdaad! De gravin genas, kon wandelen naar de twee linden en beloofde op die plaats een kapel te bouwen ter ere van O.L. Vrouw, die haar zo goed geholpen had. Maar de deftige en rijke dame wilde geen klein veldkapelletje bouwen, maar iets heel moois.

Zij stuurde daarom een knap architect naar het plaatsje Loretto, in Italië, om daar zuiver op te meten het huisje van Nazareth, dat daar door de engelen van uit het Heilig Land door de lucht zou overgebracht zijn. Na lange tijd kwam de bouwmeester eindelijk terug met de juiste maten. Met hoeveel ongeduld had Clara Elisabeth zijn komst afgewacht! De eerste steen van de merkwaardige Loretto-kapel werd plechtig gelegd op 25 augustus 1673. Ook liet de weldadige Stiftdame Clara Elisabeth een prachtig O.L. Vrouwebeeld in de kapel plaatsen. Op 9 juli 1681 was zij eindelijk klaar, de zoldering kunstvol beschilderd en de muren met stucco prachtig versierd. De wijbisschop van Luik was zelf gekomen, om de merkwaardige kapel op die dag in te zegenen!

En weldra kwamen van alle kanten pelgrims en processies naar Thorn, naar de Loretto-kapel onder de linden. In 't jubeljaar 1873 telde men niet minder dan 40 processies en 80.000 pelgrims, die in de veertien jubeldagen O.L. Vrouw kwamen vereren. En O.L. Heer beloofde door merkwaardige genezingen naar ziel en lichaam, het gebed der zieken, die Maria's voorspraak kwamen invoeren. Schilderachtig gelegen onder de prachtige linden, rijkelijk versierd door ex-voto's en schilderwerk, is deze kapel met het vorstelijk gekleed Mariabeeld, door drie kronen als met een tiara gekroond, een der mooiste en merkwaardigste Maria-oorden van Limburg. Hoe gaarne viert men in Limburg de jubelfeesten van kerk, gemeente of familie. Ook Thorn vierde op schitterende wijze het eerste eeuwfeest in 1773, het tweede in 1873 en het 250-jarig bestaan der kapel in 1923. Telkens groeide met die hernieuwde feestvreugde, de liefde ook tot Maria. En als men leest in oude kronieken, wat voor grote offers onze voorouders brachten, om Maria in Haar heiligdom te bezoeken, om Haar feesten en jubilees te vieren, om toch te tonen hun grote liefde, dan wordt het ons soms wee om het hart, als wij bedenken, dat wij daarbij nog verre achter staan. En daarom moge ook onze tijd verstaan de oude roep uit vroeger eeuwen: "Komt ellendige naar Thorn onder de linden, daar is genezing en troost te vinden!"

De Kapel onder de Linden is gesticht door Clara Elisabeth van Manderscheid-Blankenheim, een adellijke kanunnikes van het stift Thorn.

Zij heeft een decennialang ziekbed gekend en bezat een 'singuliere devotie' voor Maria. In de zeventiende eeuw had ook de Loretaanse devotie rond de Heilige Familie van Nazareth, een grote vlucht genomen. Daarom besloot Clara Elisabeth een kapel in de vorm van het 'Nazareth'-huisje in het Italiaanse Loreto te bouwen. Volgens de legende zou het huisje van Maria en Jozef, waarin Maria de boodschap van de engel heeft ontvangen, in een kerkvervolgingsperiode in 1291 door engelen vanuit Nazareth naar Loreto zijn overgebracht. Volgens de traditie is een huis uit Palestina per schip door de familie Degl'Angeli meegenomen en omstreeks 1250 steen voor steen in Loreto weer opgebouwd. Overal in Europa werd in het kader van deze devotie dit huisje in zo groot mogelijke authenticiteit nabgebouwd. De bouw en inrichting van de kapel werden ook gestimuleerd door andere kanunnikessen, in het bijzonder haar zuster Anna-Salomé en andere familieleden. In latere teksten over het ontstaan van de kapel is apocrief toegevoegd dat de zieke Clara Elisabeth zou hebben beloofd een kapel te bouwen als zij eenmaal zou kunnen lopen naar de twee linden. Toen zij genas zou ze deze gelofte zijn nagekomen. Ook het verhaal als zou de gekozen locatie een schuilhoek van zondaars zijn, is een latere toevoeging.

De Thornse Mariakapel is tussen 25 augustus 1673 en 8 september 1674 gebouwd, onder leiding van de Roermondse bouwmeester Willem Boyens, op een veldje tussen twee linden, volgens de overlevering op de plaats waar met de sacramentsprocessie ook het rustaltaar werd opgesteld. De inzegening vond plaats op 9 februari 1675 en op 9 juli 1681 was de consecratie. De stichtster zorgde in 1674 tevens voor een fundatie voor de aanstelling van een rector, die een woning naast de kapel bewoonde, en voor de betaling van het onderhoud van de kapel zelf. Twee kapelmeesters beheerden de bezittingen en moesten hierover verantwoording afleggen aan de abdis van het stift Thorn en aan de rector van de kapel. Franciscanen uit Maaseik, met wie de stichtster goede betrekkingen had, bedienden de kapel op feestdagen. Tot 1769 heeft er een kluisenaar naast de kapel gewoond.

Al in 1676 werden de eerste gebedsverhoringen opgetekend en in de negentiende eeuw hingen er nog afgelegde krukken en votiefgeschenken in de kapel. Het eeuwfeest in 1773 werd nog uitgebreid gevierd terwijl de kapel kort erna, gedurende het Franse bewind, gesloten is geweest waarbij beslag werd gelegd op kerkelijke goederen. In 1803 is echter weer een kerkbestuur opgericht dat deze ging beheren. De kapel werd vervolgens op last van de abdis gekocht door kanunnik J.R. Broeckmeulen uit handen van de overheid. Na diens dood in 1822, kwam de kapel in bezit van de parochie. Na de heropening kwam opnieuw een stroom bedevaartgangers op gang, die leidde tot de vergroting van de kapel in 1811. De Stichting Abdijkerk Thorn werd opgericht in 1963 om de kerkelijke goederen van de abdijkerk te beheren. Vanaf 1979 werd ook de kapel Onder de Linden daartoe gerekend terwijl de parochie St. Michaël de eigenaar bleef. De stichting heeft als doel het meehelpen aan het instandhouden, onderhouden, herstellen en verrijken van de kunstschaten en bezienswaardigheden.

De kapel

De huidige kapel bestaat uit drie hoofdonderdelen: de oude kapel, een uitbreiding uit 1811 naar het westen toe en een negentiende-eeuwse biechtkapel aan de noordzijde. De huidige toegang is via de biechtkapel; de deuren aan de straatzijde zijn gesloten. Tezamen heeft het geheel een oppervlakte van 21 x 9,5 meter. De oorspronkelijke kapel, een eenvoudig rechthoekig gebouw met zadeldak, is in vorm een replica van het huis van Nazareth in Loreto (Italië) met een grondplan van 12,60 x 6,70 meter, terwijl het origineel 9,5 x 4,1 meter meet. Het ontwerp voor de kapel in Thorn is gebaseerd op opmetingen in 1673 van bouwmeester Boyens van de Loretokapel te Loveren (Baarle-Nassau), waar het stift zelf ook bezittingen had. Door de uitbreiding met een hoger gedeelte in 1811 werd de maatvoering van de casa santa doorbroken.

De vergrote kapel heeft sindsdien twee dakruiters. In de sobere biechtkapel zijn een entreeruimte, een kaarsenruimte en de sacristie ondergebracht.

Het interieur van het oudste gedeelte van de kapel wordt gedomineerd door een schuinoplopend plafond gedecoreerd met stucco-reliëfs waarin zes met olieverf geschilderde medaillons met voorstellingen van de oorspronkelijke Loretokapel en de mirakelen die daar plaatsvonden. Daarnaast zijn er zes geschilderde Mariasymbolen aangebracht. Franciscanen uit het nabije Maaseik (B) hebben het uitgevoerd: pater Vicarius nam het stucco voor zijn rekening en broeder Cornelius maakte de schilderijen en verzorgde het verguldsel. Hun betrokkenheid verklaart ook de afbeeldingen van Clara en Franciscus in het plafond. In de kapeluitbreiding is empirestucwerk aangebracht met zes schilderijen van de hand van V.D. Dambacher uit Roermond uit 1813. Het zijn uitbeeldingen van de vijf belangrijke Mariafeesten en een van de in 1811 uitgebreide kapel, waarbij de kapel in een vlak landschap is getekend terwijl vier processies de kapel benaderen. Achter het altaar staat een rijk gesneden altaarscherm in barokke vormen, naar een vergelijkbare afscheiding in Loreto, van de hand van de Antwerpse meester G. Kerricx uit 1681. Het scherm is voorzien van twee deurtjes met een voorstelling van de Annunciatie. Achter het scherm bevindt zich ook een betegelde haard, met op de haardkap een schildering van de H. Familie. Daarboven bevindt zich het Mariabeeld en een wapenschild van de stichteres. De kapel is in opdracht van de Stichting Abdijkerk Thorn verschillende keren gerestaureerd onder leiding van architect H.M.J. Palmen uit Sittard. Bij de voorlaatste restauratie werden oude teksten op medaillons en wanden blootgelegd en is een kleuronderzoek uitgevoerd. Om overlast van de walm en de warmte van kaarsen te verminderen en ook tijdens missen geen hinder te hebben van degenen die alleen kaarsen willen opsteken zijn in 1992 de kaarsenstandaards naar de biechtkapel overgeplaatst waar een icoon van Maria werd opgehangen.

Het Mariabeeld

Het houten Mariabeeld met Jezuskind op de linkerarm uit 1674 is waarschijnlijk gemaakt in Maaseik en geschonken door een zekere Van Gessel. Het is een geklede madonna, met brede mantel en voorzien van een replica van de 'tiara' uit 1674 die in 1974 werd gestolen. De bewaard gebleven verguld zilveren scepter en kroon van het kindje dateren nog uit 1675. In 1885 werd het beeld gekroond door mrg. Paredis met nieuwe kronen vervaardigd door Jos Loven te Roermond, die in 1974 eveneens zijn gestolen. Deze kronen zijn in 1975 vervangen door replica's vervaardigd door J. Peters te Kevelaer. De mantel is in 1967 door Rosalie Schippers uit Thorn vervaardigd.

Het beeld werd op 15 juli 1977 uit de kapel gestolen. Nadat een replica van het beeld was gemaakt, werd het origineel, na emotionele oproepen in de media, enkele maanden later weer in het geheim door de pastoor-deken van de dief teruggekocht. Na een restauratie en het aanbrengen van een alarminstallatie werd het oude beeld op Eerste Paasdag 1978 met een historische optocht en processie weer geïntoniseerd. In 1985 werd het beeld door mgr. Gijsen opnieuw gekroond. Bij die gelegenheid werden nieuwe relaties met het Italiaanse Loreto gelegd: in juni 1985 werd naar aanleiding van het eeuwfeest van de kroning van het beeld vanuit Thorn een groepsbedevaart naar Loreto, Padua en Assisi ondernomen en de gehele meimaand waren er feestelijkheden en dagelijks eucharistievieringen.

Ook nu nog kan de kapel rekenen op een grote toeloop van mensen die de kapel individueel bezoeken en er vinden nog groepsbedevaarten plaats vanuit de regio.

A. Welters / bewerking van <https://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/752>

Foto's: Sander van Daal

Geslaagde contactdag in Nederweert-Eind

Met 108 in getal, en afkomstig uit alle windstreken van Limburg. De vrijwilligers van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg (SKKL) hadden op zaterdag 6 april hun jaarlijkse contactdag in het Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof in Nederweert-Eind.

Vrijwilligerswerk

Na de ontvangst met koffie en vlaai sprak onze voorzitter Matheu Bemelmans een warm welkomstwoord. Gedeputeerde Hubert Mackus uitte vervolgens woorden van waardering voor het werk van de vrijwilligers en hun aanhoudende zorg voor het religieus cultureel erfgoed in de vorm van kruisen en kapellen. Peter Willekens, voorzitter van Eynderhoof, presenteerde de geschiedenis van het museum en de unieke formule van vrijwilligerswerk waar het museum al vele jaren op draait. Alfons Bruekers hield een voordracht over bijzonder erfgoed in Nederweert, met aandacht voor de bijzondere positie die Nederweert als grensdorp eeuwenlang heeft ingenomen. Die leidde bijvoorbeeld tot het ontstaan van een drietal schuilkerken waarvan er twee nog bestaan.

Boeiend

Hoofdgerecht van de middag was een geleide excursie naar de St. Gerardus Majellakerk. Zowel de bouwkunst als de beeldentaal van deze kerk zijn uniek in Limburg. Gids Henk Verheijen wist zijn publiek van de eerste tot de laatste minuut te boeien met zijn uitleg. Voor velen was de iconografie van deze kerk uit de wederopbouwperiode een eye-opener. Niet voor niet staat zij sinds kort op de lijst van beschermde rijksmonumenten. Ook was er veel waardering voor de enthousiaste gidsen van het openluchtmuseum, die de vrijwilligers langs een selectie van de vele bezienswaardige ambachten en bouwwerken van Eynderhoof leidden. De ambachtslieden van Eynderhoof zijn met regelmaat betrokken bij de restauratie van Limburgse kruisen en kapellen. Na de excursies was het goed toeven op het buitenterras, netwerkend en genietend van de milde lentezon. Na afloop kreeg elke bezoeker een gedrukte attentie mee naar huis: een ambachtelijke meesterproef van de drukkersgroep van het museum in de vorm van een gedrukt chronogram.

Gastvrij

De middag was eigenlijk te kort om alles goed te bekijken. Dat is overigens geen ramp, want Eynderhoof is de gehele lente en zomer geopend. SKKL dankt organisatie, gidsen en vrijwilligers van het openluchtmuseum voor de buitengewoon gastvrije ontvangst.

Tekst: Alfons Bruekers / Foto's: Sander van Daal

Archivaria

Zoekplaatjes

In dit nummer geen nieuwe zoekplaatjes, wél een reactie van een van onze lezers.

Op ons verzoek in editie 77 (dec. 2017) over de locatie van kruis no.4 kregen wij bericht van de heer Ben Peeters uit Kessel. Hij vertelde ons dat het kruis op de afbeelding het hagelkruis is dat staat aan de Ondersteweg in Kessel. Dit kruis dateert uit de Eerste Wereldoorlog. Tot ca. 2010 stonden er twee lindebomen omheen. DANK voor deze waardevolle informatie!

NIEUW!

Dankzij enkele gulle gevers hebben wij een exemplaar van de volgende boeken aan onze bibliotheek mogen toevoegen.

- 1) **Limburgse Monumenten Vertellen 1940-1945** (1994);
schenking Jos Jenniskens
- 2) **leëpe va vreuger en noe** (2018);
schenking Chris Willems
- 3) **Weg- en veldkruisen in Eys** (2019);
schenking Chris Willems

Nieuwe uitgave

Het boek **Weg- en veldkruisen in Eys** is op 7 april 2019 officieel gepresenteerd door de IVN afdeling Eys. Het bevat een algemeen gedeelte over de betekenis en de geschiedenis van de wegekruisen. Daarnaast vindt men een beschrijving met foto van elk kruis afzonderlijk. Ook handig is de overzichtskaart waarop te zien is waar de wegekruisen te vinden zijn en de wandelroutes die langs de kruisen voeren. Het boek is o.a. verkrijgbaar in de Kloosterboekhandel in Wittem voor € 5,95.

Christien Dings

Jan Hinssen uit Asselt, koninklijk onderscheiden, en terecht!

Een van de mensen die zeker verdiend een koninklijk lintje gekregen heeft afgelopen Koningsdag was dhr. Jan Hinssen uit Asselt. Hij zet zich al jaren in voor het behoud en onderhoud van de kruisen en kapellen in het gebied in en rond Swalmen, Asselt en Boukoul.

Zo was hij nauw betrokken bij de herinrichting van het kerkhof en bij restauratie van het beroemde Rozenkerkje in Asselt, repareerde en restaureerde kruisen en kapellen: een ware amateur in hart en nieren, want met grote vakkennis gepaard aan onvermoeibare inzet voor ons kostbare religieus erfgoed.

Over hem hebben we al eens eerder mogen berichten, namelijk in ons tijdschrift nr. 80, waarin we verslag hebben gedaan van het door Jan volledig nieuw gemaakte kruis in het bos bij kasteel Hillenraad. Op de foto ziet u Jan bezig met de vervaardiging van dit grote kruis: let wel, ter plaatse, midden in het bos.

Beste Jan, proficiat met deze koninklijke onderscheiding; welverdiend! 'n Voorbeeld tot navolging!

Tekst: Wim Clout

Foto: archief Jan Hinssen

Onze stichting Kruisen en Kapellen in Limburg telt 15 bestuursleden. Behalve de voorzitter hebben alle bestuursleden hun "aandachtsgebied" in portefeuille. U kunt voor vragen, opmerkingen en raad terecht bij het bestuurslid dat voor uw plaats verantwoordelijk is. Stuur bij voorkeur een e-mail zodat uw vraag of opmerking goed gedocumenteerd is en vastligt.

Aandachtsgebieden bestuursleden

Algemeen

Voorzitter: Matheu Bemelmans 0475 38 68 91 skkl@bisdom-roermond.nl

Regio Noord-Limburg

Mook en Middelaar, Gennep,
Bergen, Venray Koos Swinkels 0478 58 46 31 koos.swinkels@gmail.com
Horst aan de Maas Jos Jenniskens 077 39 82 948 josjenniskens@home.nl
Peel en Maas *Vacant*
Beesel, Venlo Wim van Diepen 077 47 51 987 wimvandiepen@home.nl

Regio Midden-Limburg

Roerdalen, Roermond Wim Clout 0475 31 12 92 wimclout17@gmail.com
Nederweert, Weert Alfons Bruekers 06 2237 1484 abruekers@hetnet.nl
Leudal Jos Backbier 0475 44 03 30 j.backbier@home.nl
Maasgouw, Echt-Susteren Lei Peeters 0475 55 15 15 leo.peeters@planet.nl

Regio Westelijke Mijnstreek

Beekdaelen, Valkenburg
aan de Geul Sander van Daal 06 2519 0455 sc.van.daal@gmail.com
Sittard – Geleen, Stein, Beek Peer Boselie 046 45 82 207 peer.boselie@gmail.com

Regio Heuvelland

Maastricht, Meerssen Toon Jenniskens 043 34 76 206 toon.jenniskens@ziggo.nl
Gulpen-Wittem, Simpelveld,
Voerendaal Chris Willems 045 57 51 390 chr-willems@ziggo.nl
Eijsden-Margraten, Vaals Hay van Boekhold 043 45 73 378 yahvanb@gmail.com

Regio Parkstad

Heerlen, Brunssum *Vacant*
Kerkrade, Landgraaf Toon Janssen 045 54 13 794 janssen.toon@ziggo.nl

Adviseur funerair erfgoed:

Marcel Richter 06 1090 6818 richterlinne@gmail.com